

بررسی کارکردهای روش تربیتی مقایسه‌ای و تمثیل در قرآن کریم

لیلا مرادی

کارشناسی زیست‌شناسی عمومی آموزش و پرورش درودزن

چکیده

قرآن کریم برای تربیت ابعاد وجود انسان از روش‌های بسیاری استفاده کرده است که از جمله آنها روش‌های مقایسه‌ای و تمثیل است. در روش تربیتی مقایسه‌ای، قرآن کریم دو امر متضاد مانند کفر و ایمان را مقابل هم می‌نهد، به آثار و نتایج هر دو اشاره می‌کند، آن‌گاه از مربی می‌خواهد که دو طرف را باهم مقایسه کند و به اختیار خود یکی را برگزیند. دومین روش تربیتی که در این نوشتار به آن پرداخته شده است، تمثیل است. استفاده از تمثیل و تشبیه از دیر زمان یکی از ساده‌ترین و موثرترین راه‌های تربیتی بوده است. تمثیل یکی از روش‌های تصویرسازی و مجسم کردن موضوع است که مخاطب را همزمان به تخیل و تفکر وادار می‌کند. تفاوت تمثیل با مقایسه در آن است که در تمثیل مشابهت بین دو امر شرط است، اما در مقایسه شرط نیست. تمثیل شیوه‌ای است که تمثیل پرداز با آن، عامدانه، مفاهیم عقلی و انتزاعی، روانشناختی یا روحی را به زبان مادی و ملموس بیان می‌کند. به عبارتی دیگر تمثیل تلاشی عقلانی است برای تصویر کردن چیزی که ممکن است به طریقی دیگر نیز شناخته شود. در قرآن کریم نیز از تمثیل به منظور تاثیر گذاری بیشتر بر مخاطب به عنوان یکی از روش‌های تصویر سازی و مجسم کردن موضوعات، استفاده شده است. چنانکه می‌توان گفت: داستان‌های قرآن در عین واقعی بودن از نوع قصه‌های تمثیلی است؛ که هر یک به صورت غیر مستقیم حامل پیام و نکته‌ای آموزنده و بیدار کننده است که از جنبه عبرت آموزی بالایی برخوردار است. این مقاله به روش توصیفی _ تحلیلی و با استناد به آیات قرآن کریم ضمن پرداختن به اهمیت تربیت و استفاده از روش‌های تربیتی خاص با توجه به شرایط و موقعیت، کارکرد های دو روش تربیتی مقایسه‌ای و تمثیل را بیان کرده است.

واژگان کلیدی: تمثیل، روش تربیتی، قرآن کریم، مقایسه

مقدمه

قرآن جامع‌ترین کتاب آسمانی و برترین سخن نازل شده از سوی خداوند و معجزه جاوید پیامبر اکرم (ص) است. این کتاب نوری است روشنگر که راه سعادت انسان را مشخص می‌کند و سخن قاطعی است که حق را از باطل جدا می‌سازد و ابهام و تردید را می‌زداید. قرآن بصیرتی است الهی و رهنمود و دلیلی است روشن از سوی خداوند که به انسان معرفت و بینش لازم را جهت انتخاب مسیر درست ارائه می‌دهد. این کتاب موعظه و پند و اندرز است که روح آدمی را صیقل می‌دهد و جان و دل او را شفا می‌بخشد. به فرموده امیرالمومنین علی علیه السلام که خود پرورش یافته مکتب قرآن است: «قرآن نوری است که چراغ هایش خاموشی نباشد، چراغی است که روشنایی اش به خاموشی نگراید، اقیانوسی است که کسی را به ژرفایش دسترسی نباشد، راهی است که رهروش به گمراهی نرود و پرتویی است که تابشش را تیرگی نیالاید.» دستورات کامل تربیتی را می‌توان از قرآن کشف کرد، به کار بست و نتیجه گرفت. تعالیم روشنگر آن انسانها را از ظلمت‌ها رهایی بخشیده و آنها را به کرانه نور رهنمون می‌سازد. بی‌گمان قرآن بر گروهی خاص نازل نشده بلکه کتابی جهانی است: «لیکون للعالمین نذیرا»